

FIGYELŐ.

Társasági ügyek. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1912 március 7-én *választmányi ülést* tartott.

Beöthy Zsolt elnöklete alatt jelen voltak: Ágner Lajos, Alszeghy Zsolt, Badics Ferenc, Bajza József, Baros Gyula, Gragger Róbert, Gulyás Pál, Hegedüs István, Horváth János, Jakab Ödön, Király György, Lengyel Miklós, Nagy József, Négyesy László, Pap Károly, Papp Ferenc, Pintér Jenő, Prónai Antal, legifj. Szász Károly, Szinnyi Ferenc, Tolnai Vilmos, Váczy János, Vértesy Jenő, Viszota Gyula, Weber Arthur. Jegyző: Kéki Lajos.

1. Elnök üdvözli a megjelenteket. Közli a választmánnyal, hogy a múlt választmányi ülésen az irodalomtörténet tanulmányozásához módszeres tájékoztatást nyújtó kézikönyv megvalósításának előkészítésére kiküldött bizottság első lépéseként tájékoztatást kért a Franklin-Társulattól a kiadás anyagi oldalát illetőleg, s örömmel jelenti, hogy a Franklin-Társulat a tervezett műnek nemcsak kiadására, hanem igen tisztességes honorálására is hajlandó, mindössze csak azt kívánja, hogy a Társaság garantálja a mű tudományos színvonalát.

A választmány köszönettel és örömmel veszi tudomásul az elnök szíves fáradozását.

2. Rendes taggá választottak: Vissnyovszky Rezső dr., kir. s. tanfelügyelő, Szenice (aj. Baros Gyula); Benedek Tivadar, polg. isk. tanár, Kolozsvár (aj. Császár Károly); Travnik Jenő dr., áll. főreálisk. tanár, Győr (aj. Gragger Róbert); Kisparti János dr., kegyesr. tanár, Vác (aj. Kéki Lajos); Sárkány Alfréd dr., miniszt. fogalmazó, Bpest (aj. Pintér Jenő); Dósa Imre földbirtokos, Kocsér (aj. Szóts Gyula); Széchy Endre műgyet. hallg. Bpest; Thuróczy István joghallg. Bpest (aj. Ágner Lajos); Horváth Lajosné, Margitta (Bihar m.); Fazekas Lajos dr., áll. f. leányisk. tanár, Kolozsvár; Simon László dr., tanár, Gyömrő; Tóth Gyula r. kath. lelkész, Tarnaméra; Balog Árpád Ányos, prém. tanárj. Bpest (aj. a titkár); Frick József dr., kegyesr. tanár, Nagykároly; Székely Ferenc tanárjelölt, Kolozsvár; Cs. Papp József egyet. m. tanár, Kolozsvár (aj. Dézsi Lajos).

3. Rendkívüli taggá választottak: Óváry Zoltán, Tiszaörs (aj. Ágner Lajos); Schrikker Mihály Győr; Minkusz Imre Bpest (aj. a titkár); Pongrátz Elemér és Panity Vukoszáva, b. hallg., Bpest (aj. Gragger Róbert); Borbély Ferenc, Sándor Mór, Szegzárdi József, Zádor Béla, b. hallg. Kolozsvár (aj. Dézsi Lajos).

4. Az *Irodalomtörténetre* újabban előfizettek: Endrényi Imre könyvkeresk. Szeged; Kovács Gyula könyvkeresk. Nagybánya; Pfeifer Ferdinánd könyvkeresk. Bpest; Simay Viktor Brassó; Thierring Gyula könyvkeresk. Sopron; s a következő tanintézetek és könyvtárak:

Arad: Kölesey-Egyesület; Kir. főgimn. Petőfi-önk. köre; *Békéscsaba*: Áll. polg. fiúiskola; *Besztercebánya*: Felső keresk. isk.; *Budapest*: Báró Eötvös József-Collegium könyvt.; III. ker. áll. főgimn. ifj. könyvt.; IV. ker. közs. főreálisk. tan. és ifj. könyvt.; Veres Pálné f. leányisk. tan. könyvt.; *Csorna*: Prémontrei székház; *Eperjes*: Széchenyi-kör; Ev. főgimn.; Koll. Magy. Társ.; *Hajdunánás*: Ref. főgimn. tan. könyvt.; *Jászó*: Közp. könyvt.; *Kalocsa*: Miasszonyunk-zárda ifj. önk.-köre; *Karczag*: Ref. főgimn. tan. könyvt.; *Késmárk*: Ev. liceum tan. könyvt.; *Kolozsvár*: Középkisk. Tanárképző int. igazgatója; *Körmöczbánya*: Áll. főreálisk. tan. könyvt.; *Kőszeg*: Szent-Benedekr. főgimn. tan. könyvt.; *Mezőtúr*: Ref. főgimn. tan. könyvt.; *Nagybánya*: Áll. főgimn. tan. könyvt.; *Nyitra*: Kath. főgimn. tan. könyvt.; *Pannonhalma*: A Sz. Benedekrend közp. főkönyvtára; *Pápa*: Ref. tanítóképző int. tan. könyvt.; *Pozsony*: Ev. liceum; *Szabadka*: Városi magy. főgimn. tan. könyvt.; *Szeged*: Áll. főgimn. önk.-köre; Somogyi-könyvtár; *Székeljudvarhely*: R. kath. főgimn. tan. könyvt.; *Szentgyörgy*: Kath. főgimn. tan. könyvt.; *Veszprém*: Kegyesr. főgimn. tan. könyvt.; *Zombor*: Felső keresk. isk. tan. könyvt.

Társaságunk tagjainak és előfizetőinek összes száma tehát: 776. Ebből tiszteleti tag: 2, alapító tag: 12, rendes tag: 592, rendkívüli tag: 57, előfizető: 113.

5. Pénztáros jelentést tesz a Társaság jelenlegi vagyoni állapotáról. Az eddigi összes bevétel 4397 kor. 45 fill.; az összes kiadás 2177 kor. 57 fill.; maradvány 2219 kor. 88 fill.

Tudomásul szolgál.

6. Elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Prónai Antal és Tolnai Vilmos vál. tagokat kéri föl s az ülést berekeszti.

A választmányi ülést *felolvasó ülés* előzte meg. Tárgyai:

1. *Pap Károlytól* (Debreczen): Horvát István magyar irodalomtörténete.
2. *Nagy Józseftől* (Kiskúnhalas): A magyar irodalomtörténet korszakai.

Lucien Bezard. Bizonyára sokan emlékeznek rá olvasóink közül. 1904-től 1908-ig volt nálunk s ez idő alatt az Eötvös-Collegiumban s az egyetemen tanított francia nyelvet és román filológiát. Már innen betegesen távozott. 1910 novemberében megszerzi, a legnagyobb kitüntetéssel, a Nancy-i egyetem doktorátusát, de végzetes betegség sújtja le s egy évi kínos szenvedés után meghal. 1881 novemberében született s 1912 jan. 17-én halt meg. E szükön mért «emberöltő» egy érdekes, különös, de igen tiszteletreméltó tudós egyéniség sokkal biztató s fájdalommalos hirtelenséggel alábukkanó életpályáját jelenti. Meg volt benne minden kelléke a legszigorúbb értelemben vett filológusnak: igen széles körű tudományos érdeklődés, a legaprólékosabb tünetekre kiterjeszkedő buzgó figyelem, aránytalan nagyságú emlékezőtehetség, lelkiismeretes pontosság, szinte a testiség

rovására menő, helytűlő kitartás, francia embernél szokatlan készségű nyelvtelenség, módszeresen fegyvelmezett elme s megingathatatlan hit a tudós foglalkozás mindenekfelett való értékében. Külső megjelenésében tanári félszagság, fellépésében némi emberkerülő bátortalanság jellemezte. De egy igen mélyen rejlő, s csak ritkán futólag felszínre vetődő sajtósága különösen rokonszeives színt adott e tanári igénytelenségnek s e filológusi «szárazságnak». Mintha bensőleg ő maga is élvezte volna megjelenése különönc burkolatát; mintha a külszínt, foglalkozása természetes köntösét, egyszersmind palástul is használta volna, mellyel a belső melegséget, a szív gyermeteg hajlamait s valami érni kezdő, mélyebb életbölcseességét takargatta volna a profanum vulgus szemei elől. Mintha, mikor egy-egy szó, egy-egy nyelvtani érdekesség ötletéből római, francia, német, sőt magyar-kuruc verseket idézgetett: nem a szó, hanem az érzés és bölcsőbb tartalom, nem a nyelvtani forma, hanem a ritmus kellemie érdekelte volna lelke mélyén, míg hallgatója csak a filológus észműveleteit követte beszédeben.

Magyarul, rövid itt-tartózkodásához képest, kitűnően megtanult. Értette, szerette, szavalgatta, olykor önmagára kedves humorral alkalmazva, a nehéz szövegű kuruc verseket. Tanulmányt is írt róluk francia nyelven. Egy másik dolgozatában az ó-francia eposzok magyar vonatkozásaival foglalkozott. Tudományos munkássága javarésze azonban a román filológia körében mozog s különösen toponymiai tanulmányaiban nagyértékű. Egyik legkedvesebb tanítványa volt Gröbernek s a szaktudomány legkiválóbb képviselői állandó érdeklődéssel s elismeréssel kísérték munkásságát.

•Mióta Magyarországból hazajött, írja édesatyja egy itteni ismerőséhez, szüntelenül betegeskedett. Reméltük, hogy még meggyógyulhat. De mindjárt a doktorátusát követő napokban le kellett feküdnie, s attól kezdve haláláig nem jött ki többé a szobájából. Több mint egy éven át bátran, nem zúgólódva szenvedett, teljes, világos öntudattal. Akkor halt meg, mikor már készen várt rá mindaz a jutalom, melyre munkássága s szerzett jó hírneve méltán érdemessé tette.»

h. j.

A legrégebb magyar nyomtatott könyv. Heyden Sebald Gyermeki Beszélgetéseinek 1531-iki kiadása egyetlen példányban ismeretes, melyet a M. Nemzeti Múzeum könyvtára őriz. Újabban Dézsi Lajos adta ki a könyv latin-magyar szövegét. (Irodalomtört. Közlemények, 1897.) Bevezetésében megemlékezik a Gy. B. krakkói töredékéről is, melyről az a véleménye, hogy alighanem az 1531-ben megjelent könyvnek későbbi, javított kiadása.

Melich János «Heyden Sebald Gyermeki Beszélgetéseinek krakkai töredéke» c. értekezésében (Magy. Könyvszemle, 1910.) közzétette a töredék hasonmását, s megállapította, hogy ez a töredék a régebbi, a Sylvester által fordított s ő maga által sajtó alá rendezett szöveg, míg az 1531-iki kiadást e régebbi kiadásból más valaki rendezte újból sajtó alá. A krakkói töredék ilyformán «a legrégebb magyar nyomtatvány»-nyá lépett elő, mely

Melichnek akkor még igen valószínűnek tetsző hozzávetése szerint 1528-ban vagy 1529-ben jelenhetett meg. Melichnek tudomása volt arról, hogy az Estreicher-féle nagy Bibliográfia Polska említést tesz egy 1527-iki német-lengyel-magyar szövegű kiadásról, de ezt a közlést kételkedve fogadta, mert a szentpétervári példánynak, melyre Estreicher hivatkozik, nyoma veszett; de különösen azért, mert hiszen Heyden első, latin-német része csak 1528-ban jelent meg először (akkori tudomásunk szerint), s így képtelenség, hogy egy magyar átdolgozás már 1527-ben készült volna belőle.

Így állt eddig a legrégibb magyar nyomtatvány kérdése.

Mostani számunk Folyóiratszemléjében található az olvasó egy rövid értesítést arról, hogy Josef Fritz a danzigi városi könyvtárban megtalálta a Gyermeki Beszélgetések 1527-iki kiadásának egy példányát, melynek pontos könyvészeti leírását adja a Neue Jahrbücher Für Das Klass. Altertum stb. c. folyóirat idei februári füzetében. Ismeri Dézsi idézett kiadását; Melich értekezését azonban nem s így nem szól hozzá a minket legközelebről érdeklő kérdéshez: hogy milyen viszonyban van ezzel az 1527-iki kiadással a krakkói töredék?

Átvesszük Josef Fritz könyvészeti leírását lehetőleg a maga teljességében:

«1527. Cracouiæ. Hieronymus Vietor. 4°. Nyomt. tükör 12 cm. magas. 1. r. PVERILIV COLLOQVIORVM | Formulæ pro primis Tyronibus | per Sebaldum Heyden ex Comi- | corum campo hine inde collecte | iam denuo Germanico Po- | lonico ac Vngarico | ideomate illustrate. | SEBALD. HEYD. AD | (italica.) Nasutum Lectorem. | Consultum pueris uolumus Nasute ualeto. | Queritur his fructus, gloria nulla mili. | 1. v. Generosæ indolis ac optime spei puero Jodoco Decio præstantiss. Domini Jodoci Ludouici Decij filiolo, M. Anshelmus Ephorinus. S. D. 2. r. Salutatio Matutina. Dialogus. I. fol. 3S. r. FINIS. 38. v. Joannis Sylvestris Pannonij ad Michælem Gesthi puerum bonæ spei Decastichon. Következik a költemény; alól: Cracouiæ apud Hieronymum Vietorem Anno MDXXVII. Mense Augusto. Cum gratia priuilegio. Összesen 38 ll. A—J jelzettel, az utolsó ív 12 oldal J—J111j jelzettel. Se lapszám, se őrjel. Betűtípusai: fraktur a lengyel és magyar szövegben, antiqua a fejezetcímekben és személynevekben, italica a latin szövegben.»

E felfedezés tehát a következő megállapításokra vezet:

1. A legrégibb magyar nyomtatott könyv a Gyermeki Beszélgetések 1527-iki kiadása, melynek magyar szövege Sylvester Jánostól való.

2. Ezt a kiadást maga Sylvester rendezhette sajtó alá, mert 1526/27-ben a krakkói egyetemen tanult.

3. A címbeli «iam denuo» arra mutat, hogy ennél még egy korábbi (Fritz szerint valószínűleg 1526-iki), magyar szövegű kiadásnak is kellett lenni. E szerint éppen a mohácsi vész esztendőjével kezdődnek a magyar nyomtatott irodalom.

4. Heyden Sebald első, latin-német része semmi esetre sem 1528-ban jelent meg, hanem (Fritz feltevése szerint) már 1524/25-ben.

5. Igazolva van Estreicher is, mert csakugyan van egy 1527-iki kiadás. (Fritz is említi a szentpétervári példányt, de ő sem látta).

De alighanem igazolást talál Melich János is mindabban, ami az ő bizonyításának lényege. Ő nyelvészeti és tipografiai bizonyítékok alapján állította, hogy a krakkói töredék régibb az 1531-iki kiadásnál, s 1528-nál feljebb csak azért nem tehetta a töredék dátumát, mert az akkori tudomás szerint maga a Heyden Sebald-féle eredeti is 1528-ban jelent meg. Több jel sejteti, hogy a krakkói töredék nem egyéb, mint ennek az 1527-iki kiadásnak egy négy levélnyi darabja.

g. gy.

Utazás Arany János körül. Egy kultúr-társaság előadó-asztalánál megjelent *gróf Tisza István*, a par excellence politikus, és irodalomtörténeti részletekkel bíró esztétikai előadást tartott Arany Jánosról.

A politikusnak oázis a költészet, oda menekül, ha egy pillanatra egérutat nyer. Sőt a költészet valóságos mentsvára, gyakran fegyvere s elixirje. Egy régi «Cri de Paris»-t őrzök, amely *Rouvier* egykori francia miniszterelnök egy nyilatkozatát tartalmazza; egy újságíró megkérdezte a miniszterelnököt, hogy vannak-e költői hajlamai? A politikust nem hozta zavarba e váratlan kérdés, de így felelt reá:

— Ön tudja jól, hogy mielőtt politikus lettem, üzletember voltam. Így hozzá szoktam a rendezé, a pontossághoz és a számok embere vagyok. A számok megtanítják arra az embert, mint fegyelmezzé magát, s rávezetik arra, hogy nyílt szemmel járjon, s ne engedjen szenvedélyeinek s hogy temperamentumának ne vesse oda magát. Ugye, ön azt hiszi most, hogy nekem, mint a számok emberének nincs a költészet iránt érzékem. Pedig ön téved. Ha költői hajlamaim nincsenek is, azért rajongok a költészetért. Kedvenc poétám az öreg Ronsard. Sőt volt idő, amikor nem jött álom szememre, ha néhány verset el nem olvastam és még mostanában is, mikor főbenjáró politikai gondjaim rám nehezednek, a költőnek azok a szonettjei járnak az eszemben, amiket Helénehez írt. Egyszer — emlékszem — a kamarában fontos interpellációra kellett felelnem; abban a pillanatban, mikor a szószékre léptem, hirtelenében Ronsard egy kedvenc költeménye ötlött eszembe és elmondtam magamban a vers első sorát: «Oh szivem, bár ifjabb volnál . . .» Oh higgye meg, amit mi csinálunk, az elmúlik, csupa hiúság és nem ér fel egy szép verssel. Nemzetek lesznek, nemzetek vesznek — de egy szép vers hallhatatlan . . .

Tiszának is kell ilyesmit éreznie, hisz ha nem így volna, képtelen lenne csaknem két órán keresztül (ha nem tovább), egy költőről prelegálni, közben verseket szavalni . . . Ő maga mondja is ezt, vagy inkább mond ilyenfélét, csak nem ily bátran, ily világítóan. Ő inkább «deresedő fejé»-nek mintegy gyengésegeül tekinti e kirándulást a literatura virágos mezeire. Azt mondja: «lapozgatom *ismét*.» És itt van a különbség Rouvier és Tisza között: az előbbi, mint politikus, az utóbbi mint nyugalmazott miniszterelnök beszél.

De hát ez mindegy. Örülünk, hogy tudunk valakiről, aki egyáltalán

becsüli nálunk a költőket, akikről ma már csak az irodalom professzora beszél hetenként háromszor 11—12-ig a VIII. oszt.-ban.

Gróf Tisza István pedig tényleg olvas, s itt-ott aránylag elég mélyen bele is evez a költemény sorai közé s bele — a költő lelkébe. Aranynak azokkal a költeményeivel foglalkozik, amelyekben «ő beszél mihozzánk, amelyekből közvetlenül megismerhetjük az ő nagy egyéniségét.»

S midőn erről beszél — teszi a következő kijelentést:

«Nem tudom, nagyon meg fognak-e botránkozni vagy nagyon ki fognak-e nevetni, kivált mélyen tisztelt hallgatóságomnak ifjabb tagjai, ha azt mondom, hogy engem Aranyban, mint lírikusban már az a körülmény is megkap, hogy ő talán az egyetlen lírai költője a világnak, akinek egyetlenegy szerelmes verse sem maradt fenn. Tudja Isten, én úgy érzem, hogy ebben a szerelemnek igazi megbecsülése rejlik. Nem tehetek róla, nem csak ma, de fiatal koromban is én reám minden szerelmes vers igen kevés hatást gyakorolt. Üres, csengő-bongó frazeológiának hatását gyakorolta. Miért hatnak a színpadon a szerelmi jelenetek? A szavakért, amelyeket ott kiejtenek? Oh dehogy! Ha igaz a költő, hát a szerelemnek jóformán artikulált dadogása lesz, amit leír. A színpadon hatnak a játék, a gestusok, a mimika, a hang vibrálása, a hang muzsikája...»

Ez az idézet igazolja, hogy az előadó valóban politikus és nem esztétikus. Ennyire nem érezni egy költővel — csakis egy nagy debatternél lehetséges, akit nem győz meg semmi, csak a saját álláspontja. Ez, azt hiszem, elég is arra, hogy megvilágítsuk Tisza István jelentőségét — a költészet és irodalomtörténet mesterei között.

Amit pedig Arany hazafias költészetéről mond, ismét politikus kijelentés; egyedül a «szájas hazafiság» lesistergésében látja ezt a minden időkből fontos és lélekemelő irányt. E pillanatban az előadó nem is miniszterelnök, hanem belügyminiszter volt...

Tagadhatatlanul sok szép dolog is van az előadásban, s hisszük, hogy hallgatóságára mély hatást gyakorolhatott. Olvasva már igen vegyes hatást kelt.

REXA DEZSŐ.

Petelei István elbeszélései. Most, hogy az Erdélyi Irodalmi Társaság megbízásából Gyalui Farkas sajtó alá rendezte Petelei István hatvanöt elbeszélését és rajzát,¹ lehetetlen meg nem emlékeznünk ennek az idő előtt elhunyt kitűnő írónak novelláiról. Ezek az apró gyöngyszemek elszórva jelentek meg a fővárosi és vidéki időszaki sajtóban. Egyik-másik még nyomdafestéket se látott. Így koszorúba fonva s a nyilvánosság elé bocsátva még jobban, még szebben ragyognak. Írójuk azon nép fiai közül származott, kiket Apafi Mihály fejedelem ő nagysága barátságos vendég-

¹ *Elbeszélések.* Írta *Petelei István.* Az író arcképével és életrajzával kiadja az Erdélyi Irodalmi Társaság. Két kötet. Kolozsvár, 1912. 8. r. 332+274 l. Singer és Wolfner könyvkereskedése Budapest. Ajtai-nyomda Kolozsvár. A két kötet ára 7 korona.

szeretettel telepített le Erdélyországba. Az örmény származású író 1852-ben született Marosvásárhelyen; gyermekéveit szülővárosában, serdülő diák korát Kolozsvárt és Székelyudvarhelyen töltötte. Technikus akart lenni, de a história szeretete a budapesti egyetem filozófiai fakultására vitte. Nem lett sem egyik, sem másik. Hallgatta Salamon Ferencet, Rómer Flórist, azután hazajött. Tollat vett kezébe, azzal keresett kenyeret a Királyhágón inneni szellemi központban, Kolozsvárt. Lapszerkesztő lett, hírlapírókat és írókat nevelt s tanította őket arra, amit ő hiába keresett: az igazságra.

A sokoldalú tevékenység művészivé finomította írásait s amikor a magyar elbeszélők sorába lépett, azonnal észrevették, sőt még azt is megbecsülték neki, hogy nem a fővárosban él. Még kiadója is akadt. Akik ismerték, megbecsülték. Siettek bevásárolni az irodalmi társaságokba, hova igazán érdeme szerint jutott be. De az erős szellemi munka hamar kimerítette. Forrongó agya felmondta a szolgálatot. 1910 jan. 5-én meghalt.

Rajzait, elbeszéléseit rapszodikus rövidség jellemzi. Szülőföldjének komor alakjai művészi domborművek. Lelke mindig borongó, csak itt-ott villan fel egy-egy derültebb kép. E borongó hangulat megkapja olvasóit. Alakjai itt élnek körülöttünk. Minél többen, minél többet olvassuk munkáit, annál elevebb lesz az író. Ha tudta volna, hogy első életrajzát az írja meg, aki leghálásabban szerette: Gyalui Farkas, kivel annyit éjszakáztott együtt a redakcióban! Most útnak indult végre. Irodalmi hagyatékát az a sajtó nyomta, mely kezdő korában kenyeret juttatott neki és az ifjabb erdélyi írói nemzedék egyikének-másikának.

Katona József holtá után jutott a magyar drámairodalom klasszikusai közé. Így fog eljutni Petelei is az öt megillető helyre a magyar nemzeti irodalom történetében. Minél többen olvassák, annál nagyobb lesz; művésze és nyelve annál kedvezőbb világításba jut. Akadnak majd, kik a világ művelt nyelveire lefordítják s künn is mindenütt meg fogják bámulni az ő balladaszerű tökéletes történeteit. Népszerű lesz mindenütt, mint ahogy mi is szívesen olvassuk a világirodalom jeleseit. Ha Puskin, Tolsztoj, Gorkij, Victor Hugo, Cherbuliez, Oscar Wilde, Tvain Mark s még megannyi jeles elbeszélő, regényíró és humorista kedvelt olvasmánya a magyar közönségnek, Petelei igaz művésze is ragyogni fog örökké s visszavisszatér a messze múltból, vissza hozzánk, hazájába, szülőföldére, melyet úgy szeretett s melynek megrajzolásával úgy tud gyönyörködtetni mindnyájunkat.

PERSIÁN KÁLMÁN.

Magyar népdalgyűjtemény olasz fordításban. Nemzeti irodalmunk mindjobban tért hódít Olaszországban. Remekíróink kiváló alkotásainak lefordítása után sorra kerül most a magyar népköltés megismeretése is. A jeles olasz tudós és író, *Pascoli János*, a Biblioteca Dei Popoli szerkesztője legközelebb közzéteszi a nevezett gyűjteményben *Gigante Silvano* fűmeci tanárnak Canti Popolari Ungheresi című kötetét.

A Pascoli szerkesztette Népek Könyvtára igen tekintélyes és népszerű

vállalat Olaszországban. Dolgozótársai kiváló erők, többnyire olasz egyetemi tanárok (pl. *Pavolini*, a finn *Kalevala* fordítója). Így alapos abbeli reményünk, hogy a sajtó alatt levő magyar népdalgyűjtemény is megérdemelt figyelemben fog részesülni.

A kötet valószínűleg a jövő hó folyamán kerül ki a sajtó alól. Most tehát csak röviden hívom föl rá a magyar irodalmi körök figyelmét néhány ismertető sorral.

Gigante céljához képest elegendő forrásművet használt föl. Össze- gyűjtötte és kiválogatta belőlük a magyar népköltés legszebb és legjellem- zőbb termékeit. A legszebbeket verses formában fordította le olaszra, hiven utánozva a versformát is. Amelyekkel ezt nem tehetette, azokat prózában fordította le, mert maga Pascoli is azt kívánta, hogy a forma kodvéért ne áldozza föl a gondolatot.

Munkáját több részre osztotta. Külön mutatja be a magyar szerelmi népdalokat, virágénekeket s külön a balladákat, románcokat, életképeket, szatirákat és bordalokat. Az egészet pedig terjedelmes bevezetéssel látta el, mely magában véve is igen értékes tanulmány. Nemcsak a magyar népköltés fejlődését, multját és jelenét ismerteti benne, hanem néprajzi és történelmi tájékoztatással is szolgál olvasóinak, összehasonlítja népköltésünk fejlődését más népekével, csoportonként magyarázza jellemzőbb népdalaink gondolatvilágát, formai kialakulását, sőt itt-ott alapos nyelvi útbaigazításról is gondoskodik.

Legfőbb érdeme azonban az, hogy költői fordításában eltalálta azt a természetes, naiv, sírva-vidágó hangot, mely népdalainknak fő jellemvonása.

STEUER JÁNOS.

Az Egyetemes Philológiai Közlöny és az Irodalomtörténet.

Az Egy. Phil. Közlöny ez évi márciusi füzete többek közt folyóiratunkat is megtisztelte figyelmével. Köszönjük a jókívánatokat, melyekkel a cs. jegyű cikkirő az ismertetést végzi, de némely tévedését nem hagyhatjuk szó nélkül. Röviden beszélhetünk, mert éppen az ismertetéssel egyidőben már megjelent folyóiratunk harmadik füzete, mely cs. némely elhamarkodott megjegyzésérol úgyis megadta a kellő feleletet.

1. Nem akarunk ugyan mindenáron különbözni más testvér-folyóiratoktól, mert törekvésünk nem holmi alaki okvetetlenkedésben merül ki: mindamelltt az is igaz, hogy nem éppen az Egy. Phil. Közlönyt választottuk mintaképünkül s nem azt az ösvényt követjük, még a beosztást s a rovatokat illetőleg sem, melyet ez a folyóirat már «évek óta kényelmesre taposott.» Az az ösvény azelőtt sem volt valami kényelmetlen, s a kisebb és nagyobb közlemények és bírálatok valamelyes elrendezése nem igen okozhatott erősebb izomlázt az Egy. Phil. Közlöny szerkesztőinek sem. Vagy igen? Abafi Lajos Figyelőjében talán nem voltak meg ezek a rovatok? Hát az Új Magyar Múzeumban? A Tudománytárban? A Tudományos Gyűjteményben? Valóban, anélkül, hogy beosztásunkban bármely folyóiratra sandítottunk volna, minden különösebb verejtékezés nélkül ráakadtunk a magunk ösvényére.

2. Programmot, igaz, hogy nem adtunk, de adtunk helyette egy olyan füzetet, melynek tartalma talán önmagában is jelent valamit. Különben cs. szerint is «irodalomtörténeti folyóiratnak programmot, a szó igazi értelmében, nem kell adni, oly világos az út, amelyet követni fog.» S hogy mégis programmot kíván tőlünk, nagyon csodáljuk. Annyival inkább, mert itt dicsekedhetett volna méltán azzal, hogy az Egy. Phil. Közl. kitaposott, még pedig alaposan kitaposott ösvényét követjük, amely folyóirat idestova 36 kerek esztendőn keresztül jelengetett meg, anélkül, hogy akár első, 1877-iki évfolyamában, akár későbbi, ötszörös szerkesztő-változása (1887, 1890, 1892, 1902, 1905) bármelyikének bejelentéseként csak egy falat kis programmot is adott volna.

3. Birálataink — az első kettős füzetben — csakugyan rövidek, bár nem egyaránt azzal a «lapidáris» rövideggyel vannak megírva, mellyel cs. «nem tud egyetérteni.» Nem «könyvekről»: jórészt csak ú. n. programm-értekezésekről van szó azokban, melyek nem igen szoktak korszakalkotó igényekkel fellépni s megelégedhetnek, meg is elégesznek, főbb eredményeik, vagy tévedéseik rövid számbavételével. Mi valóban kívánatosnak tartjuk, hogy a bírálat füstje ne legyen nagyobb, mint a bírált mű pecsenyéje.

4. Közlönyünk folyóiratszempléje cs. szerint «jelen alakjában nagyon egyoldalú, fogyatékos», mert ép azon folyóiratok közül hiányzik több, melyek nem «par excellence» irodalomtörténetiek, de mégis közölnek irodalomtörténeti cikkeket. (Erdélyi Múzeum, stb.) Tökéletesen igaz. De sehogysém tudtuk kieszelni, mikép olvashassuk el január közepéig (akkori számunk nyomdai lezárása időpontjáig), a majd csak februárban, márciusban — ha ugyan akkor is! — megjelenendő folyóiratok cikkeit. Igyekszünk ugyan előrelátók lenni, de annyira a jövőben *olvasni* nem tudunk. Vagy cs. már január közepén látta a Magyar Könyvszemle, az Erdélyi Múzeum ez évi első füzetét? Ha pedig szemlényből hiányzik valamely, már megjelent folyóirat, akkor nem is volt abban magyar irodalomtörténeti érdekű közlemény. Ezt a rovatot különösen nagy gondal akarjuk szerkeszteni, s meg vagyunk győződve afelől, hogy ennél hasznosabb szolgálatot nem sokat tehetnénk általában olvasóinknak, de különösen vidéki kartársainknak. Nagyon jól tudja cs. — hiszen jegyzetben maga is vallja — hogy némely folyóiratot még akkor lehetetlen volt ismertetnünk: nos hát akkor mi végre annyi szó? Ime egy eset, mikor a bírálat nem elég rövid.

Különben pedig mi is melegen óhajtjuk, hogy közös igyekezetünk és fáradásunk gazdagodást szerezzen az irodalomtörténetnek.